

Мороз В.М., Гумінський Ю.Й., Фоміна Л.В., Полесья Т. Л

Шляхи удосконалення навчального процесу у Вінницькому національному медичному університеті імені М.І. Пирогова в сучасних умовах інтеграції вищої освіти у європейський освітній простір

Потужність і престиж вищої освіти як державно-суспільної системи є надзвичайно важливим критерієм розвинутої держави. Головним напрямком державної політики у галузі освіти є піднесення вищої освіти України до рівня вищої освіти європейських країн та інтеграція її у міжнародне науково-освітнє співтовариство. Державна програма реформи вищої освіти України згідно підписаним Україною Болонської декларації триває з 2005 року. Процес інтеграції вищої освіти України у європейський простір є добровільним та враховує і зберігає національні особливості освітніх систем різних країн Європи. Згідно підписаних умов європейський освітній простір передбачає створення єдиних критеріїв та стандартів вищої освіти, формування інноваційного освітнього середовища. Модернізація вищої освіти України, в тому числі і медичної, полягає у коадаптації як національної, так і європейської систем вищої освіти, що має оптимізувати якість підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог. Згідно наказам МОН та МОЗ України з 2005-2006 навчального року у всіх вищих навчальних медичних закладах впроваджено кредитно-модульну систему навчання (КМС), як одну з форм реалізації основних положень Болонських угод. Основою КМС є модульне викладання дисциплін, надання кредитів дисциплінам та зарахування їх успішним студентам, рейтингова система оцінювання знань студентів за шкалою ECTS та конвертація оцінки в традиційну систему за чотирибальною шкалою. Разом з цим згідно наказу МОН України від 16.10.2009 року № 943 та листу МОН України № 1/9-119 26.02.2010 року у всіх вищих навчальних закладах України запроваджено Європейську кредитно-трансферну систему (ЄКТС), метою якої є забезпечення якості вищої освіти та інтеграція національної системи вищої освіти в європейське та світове освітнє співтовариство. ЄКТС передбачає запровадження стандартів, рекомендацій та основних інструментів мобільності для студентів і викладачів Європейського простору вищої освіти. Відповідно до вимог Європейської кредитно-трансферної системи, базовими ключовими документами для вищих навчальних закладів є наявність «Каталогу курсів», «Аплікаційної форми студента», «Угоди про навчання», «Угоди про практичну підготовку та зобов'язання про якість», «Академічної довідки», «Додатку до диплома європейського зразка». Для університетів ЄКТС створює прозорість навчальних планів, надає допомогу при узгодженні програм навчання мобільним студентам, відображає результати навантаження та навчання, разом з цим забезпечує автономію вузам та відповідальність за якість навчання студента. Слід відмітити, що реалізація ключових положень ЄКТС не заперечує впровадження будь-яких форм організації навчального процесу, в тому числі проведення іспитів, як додаткову форму контролю знань студентів, головне завдання – зберегти архітектуру ЄКТС (наявність трансферу накопичувальних кредитів при мобільності студентів між вузами –

партнерами, ключових документів, статистичної уніфікованої шкали оцінок ECTS та їх конвертації у національну шкалу). Аналіз 9-річного досвіду впровадження КМС у ВНМУ ім. М.І. Пирогова виявив її переваги та недоліки в порівнянні з традиційною системою навчання. Перевагами кредитно-модульної системи навчання є підвищення мотивації студентів до навчання, контроль викладача при опануванні практичних навичок та вмінь на кожному занятті, впровадження більш гнучкої 7-бальної рейтингової шкали ECTS, що відображає більш об'єктивне оцінювання успішності студентів, значна активізація та оновлення методично-навчального забезпечення – створення нових Типових програм, нових методично-навчальних посібників, тематичних збірників тестів, ситуаційних задач тощо. Відбулись оновлення сайтів університету та кафедр, на яких розміщені всі навчально-методичні матеріали, що дає змогу студентам застосовувати інноваційне дистанційне навчання та значно активізувати самостійну роботу. Разом з позитивними змінами при впровадженні КМС слід відмітити недоліки, які полягають у відсутності затверджених МОН України нового «Положення про впровадження КМС у ВНЗ», уніфікованої нормативно-звітної документації, Положення про нарахування стипендій; деканати та кафедри перевантажені новими формами звітної документації, що часто дублює один одного; співвідношення викладач-студент 1:5 не відповідає дійсності, відсутня університетська клініка, викладачі кафедр мають велике годинне навантаження. Відповідно до планів практичних занять у відділеннях лікарень на клінічних базах часто бракує тематичних хворих, що ускладнює оцінювання теоретичних та практичних знань студентів на кожному занятті. Збільшена кількість студентів в групах на клінічних базах та невеликі приміщення в палатах лікарень не покращують взаємостосунків студентів та пацієнтів, що заважає опануванню практичних навичок та професійних вмінь. Одною з головних причин перешкод в реалізації основних положень КМС є недостатнє фінансування вищої медичної освіти, наслідком яких є складнощі у матеріально-технічному оснащенні та недостатнє стимулювання праці викладачів. Для оптимізації та покращення якості медичної освіти з оглядом на чисельні протиріччя при реалізації основних положень КМС у ВНМУ ім. М.І. Пирогова були запропоновані та затверджені Вченою радою університету зміни в організації навчального процесу: враховуючи специфіку проходження виробничої практики, університет виступив ініціатором повернення виробничої лікарської практики студентів 4 та 5 курсів по закінченні весняного семестру, відповідно робочою групою надані пропозиції при створенні Типової програми з проведення виробничої практики, змінені підходи щодо конвертації традиційних поточних оцінок в бали для оптимізації та уніфікації конвертації оцінок. Для всіх дисциплін введено уніфіковану шкалу оцінювання успішності студентів перерахунку традиційних оцінок з 5-бальної системи у європейську бальну шкалу оцінювання, що значно зменшує кількість помилок при арифметичному підрахуванні балів викладачами кафедр. Запроваджено єдину залікову книжку для студентів всіх факультетів очної форми навчання (індивідуальний план студента розрахований на 6 років навчання), яка містить

обов'язкову інформацію про результати всіх видів успішності. Досвід впровадження модульних технологій навчання виявив, що модульне оцінювання не є стимулюючим фактором для усвідомлення програмного матеріалу з дисциплін в цілісному сприйнятті та не сприяє отриманню студентами довгострокових системних знань. Питома вага поточного оцінювання (60%) контролюється викладачем (іноді з малим педагогічним стажем), а підсумковий контроль знань з модуля контролюється досвідченими екзаменаторами (лише 40% від загальної суми балів), тобто переважна доля контролю знань студентів надається молодому викладачеві на поточних заняттях з дисциплін. Враховуючи такі недоліки, на кафедрах, що викладають дисципліни з предметів ліцензійних тестових іспитів «Крок-1» та «Крок-2» введені з 2013-2014 навчального року класичні комісійні іспити. Адаптація до КМС полягає у проведенні поточного модульного контролю у звичайний спосіб – класичні заліки (відповідно до модулів), що оцінюються за шкалою «120/80» та класичного іспиту, який оцінюється в межах модульного контролю (від 50 до 80 балів). Таким чином, враховується складова оцінка поточних занять з модуля та екзаменаційна оцінка, що унеможливує суб'єктивність підходу до оцінювання знань студентів на іспитах. Такі форми контролю оцінювання знань не порушують основні принципи ЄКТС. З метою покращення практичної підготовки студентів та оптимізації методики опанування практичних навичок на базі ВНМУ ім. М.І. Пирогова створений Навчально-тренінговий центр з практичної підготовки лікарів для опанування практичних навичок студентами та інтернами з клінічних дисциплін, на базі якого клінічні кафедри запроваджують сучасні тренажерні системи (у т.ч. комп'ютерних тренажери в світлі державної програми «СКІФ»), муляжі, фантоми, імітатори для діагностики, лікування та профілактики різних нозологій, Інтернет-технології з наданням пріоритету загальній практиці – сімейній медицині. З метою покращення підготовки спеціалістів-стоматологів планується відкриття університетської стоматологічної поліклініки, як науково-навчального та лікувально-методичного центру. Профільні методичні ради та випускаючі кафедри університету постійно вдосконалюють робочі програми з профільних дисциплін відповідно до вимог проведення практично-орієнтованих іспитів (покращена якість контрольних завдань, які надаються в ДЕК; оптимізовано оцінку знань та практичних навичок випускників (в балах); покращена клінічна підготовка під час проведення практичних занять та організації підконтрольної СРС; клінічні кафедри більше приділяють увагу оволодінню студентами практичними навичками та професійними вміннями, особлива увага акцентується на діагностику невідкладних станів та надання медичної допомоги на догоспітальному етапі у дорослих і дітей згідно стандартів та протоколів МОЗ України. Деканатами факультетів проводиться постійний моніторинг успішності студентів в академічних групах та щорічний ретельний аналіз результатів складання ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-1» та «Крок-2» академічними групами та їх відповідності результатам поточного та підсумкового модульного контролю. З метою покращення результатів ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-1» та «Крок-2» Вченою радою

університету затверджено Центр моніторингу якості освіти у ВНМУ ім. М.І. Пирогова, метою якого є постійний контроль якості освіти на всіх етапах навчального процесу, включно і складання попередніх та передекзаменаційних тестувань студентами (інтернами). Графік проведення та результати передекзаменаційних тестувань студентів надаються всім кафедрам, деканатам та ректору для проведення аналізу навчальної діяльності студентів та викладачів. Таким чином, 9-річний досвід впровадження КМС та реалізація основних положень ЄКТС виявив, що за своєю сутністю кредитно-модульна система навчання (КМС) не тотожна положенням європейської кредитно-трансферної системи, а є одною з багатьох форм та інструментів реалізації ЄКТС. З часом відбувається коадаптація національних та інноваційних модульних технологій навчання. Кожен навчальний заклад в країнах Європи використовує свої методології та підходи щодо навчання при реалізації основних принципів та положень ЄКТС. Нова концепція реформування вищої медичної школи України полягає у запровадженні різних форм організації навчального процесу, ключове завдання – зберегти уніфіковану архітектуру ЄКТС для взаємовизнання результатів навчання та дипломів про вищу освіту (наявність трансферу накопичувальних кредитів, ключових документів, статистичну шкалу оцінок ECTS та їх конвертація у національну шкалу). Головна мета впровадження ЄКТС – уніфікація та гармонізація національних освітніх систем вищої освіти в країнах Європи з метою підвищення конкурентоспроможності ВНЗ. Основні проблем медичної освіти України на сьогодні – це вкрай обмежене фінансування вищої школи, невідповідність умов навчання вимогам часу, застосування застарілих педагогічних технологій, високий рівень педагогічного навантаження викладача, низький рівень соціального захисту викладачів і студентів та ін. Крок за кроком поступово удосконалюються шляхи реформування вищої медичної освіти згідно європейських стандартів. Головна ідея створення спільного європейського освітнього простору полягає у впровадженні реформ вищих навчальних закладів країн Європи в своїх національних рамках, але виконанні уніфікованих задекларованих Болонськими угодами зобов'язань у світлі положень європейської кредитно-трансферної системи. Реформування медичної освіти України – це можливість з боку держави надати кожному студенту шанс здобути освіту світового рівня, стати конкурентоспроможним фахівцем та мати можливість вибору місця праці у будь-якій країні.

Ахрименко Т.П.

Роль самостійної позааудиторної роботи студентів у структурі навчального процесу на кафедрі психіатрії та наркології

Систематизація теоретичного та практичного досвіду позааудиторної роботи в сучасному вищому навчальному закладі переконує у тому, що вона є невід'ємною частиною навчального процесу.

Самостійне позааудиторне навчання формує такі якості у студентів, як висока самодисципліна, саморозвиток, самовдосконалення, стійкість мотиваційних установок, прагнення до ефективного та раціонального